Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
НН Інститут педагогіки і психології
Кафедра психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ»

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія)

Розглянуто і затверджено
на засіданні кафедри психології
НН Інституту педагогіки і
психології.
Протокол №1 від 27 серпня 2021
року.

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Психологія освіти
Викладач	Щербакова Ірина Миколаївна, к. філософ. н., доцент, доцент кафедри психології
Профайл викладача	https://psy.sspu.edu.ua/index.php/kafedra/sklad-%20kafedri/29-shcherbakova-irina-mikolajivna
Контактний тел.	063-522-19-01
E-mail:	ishcherbakova@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=3411
Консультації	Очні консультації: Щочетверга, 11:00 – в приміщенні кафедри психології (м. Суми, вул. Роменська, 87, корпус 4, 5 поверх, ауд.).

Анотація до дисципліни

«Психологія освіти» – навчальна дисципліна, яка надає студентам необхідні знання для розуміння основних категорій, закономірностей та особливостей розвитку, спілкування та діяльності суб'єктів освітнього простоту.

Мета і завдання дисципліни

Метою навчального курсу «Психологія освіти» є загальна теоретична підготовка студентів у галузі психології освіти, яка дозволить сформувати у студентів знання про сутність та закономірності психічного розвитку суб'єктів освіти, психологічні аспекти досягнення високих результатів у навчально-виховній та професійній діяльності.

Завдання вивчення дисципліни: розкрити сутність основних понять, які в сукупності визначають психологічну характеристику сучасної освіти; розкрити й проаналізувати предметний зміст і мотивацію сучасної освітянської діяльності, її види й форми, основні функції й стилі; забезпечити засвоєння основних психологічних характеристик навчально-виховної та педагогічної діяльності; прищепити студентам навички аналізу психологічних аспектів педагогічної діяльності з метою їх застосування в майбутній діяльності; сприяти розвитку творчого потенціалу студентів у процесі освоєння даного курсу за допомогою спеціально розробленої системи творчих завдань; сприяти становленню особистісної професійно-педагогічної позиції в аналізі і оцінці педагогічної діяльності фахівців різного профілю сучасних освітніх систем; переконати студентів у тому, що психологічні знання є основним науковим фундаментом педагогічної діяльності, який забезпечує її творчий характер; сформувати у студентів змістовний інтерес до дітей та студентів, як необхідну умову їх майбутньої професії.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2021
Освітній ступінь	магістр
Курс навчання	1
Семестр	1
Формат курсу	очний/заочний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	3/90
Кількість розділів	4
Форма контролю	залік
Лекції	14 год. / 4 год.
Практичні заняття	14 год. / 4 год.
Консультації	2 год. /
Самостійна робота	60 год. / 82 год.

Результати навчання

Знання	**ПРЗ 2** **ПРЗ 6**	Знати основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності. Пояснювати роль освіти в житті людини, мати уявлення про способи зберігання і передавання соціального досвіду і базисних цінностей культури. Знати інформаційно-комунікаційні технології для виконання професійних обов'язків, створювати продукти навчального та навчально-методичного спрямування засобами інформаційно-комунікаційних технологій, використовувати хмарні технології для підтримки навчального процесу, організовувати віртуальні платформи для спілкування та роботи над проектами.
Уміння	**ПРУ 2** **ПРУ 3**	Уміти встановлювати психологічні особливості учнів, володіти педагогічною взаємодією та навичками педагогічного спілкування. Розробляти продукти навчального та навчально-методичного спрямування. Уміти вибирати методику підготовки і проведення уроків, лекцій, семінарських (практичних) занять, використовувати активні методи

		навчання та організації самостійної і науково-дослідної роботи учнів та сучасну систему оцінювання знань студентів.
Комунікація	**ПРК 2**	Проявляти професійну толерантність до виявлення альтернативних принципів.
Автономія і відповідальність	**ПРА 2**	Уміти діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

Тематичний план вивчення дисципліни

РОЗДІЛ І. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТИ

Тема 1. Загальна характеристика психології освіти. Аналіз понять «психологія», «освіта», «психологія освіти». Психологія, її сутність та зміст. Освіта, її сутність та зміст. Психологія освіти як наука. Об'єкт і предмет психології освіти. Функції психології освіти. Завдання психології освіти як науки. Структура психології освіти. Підрозділи психології освіти. Місце психології освіти в системі психологічної науки. Зв'язок психології освіти з іншими галузями психології і педагогікою. Роль психології освіти як науки в житті суспільства, у професійній підготовці педагогічних кадрів.

Тема 2. Історія і методологія психології освіти. Історія психології освіти. Методологія психології освіти. Методологічні завдання, підходи та принципи психології освіти. Методи психології освіти. Класифікація методів психології освіти. Характеристика групи емпіричних методів психології освіти: спостереження, експеримент, інтерв'ю, анкетування, психодіагностичні методи. Використання тестів в дослідженнях з психології освіти. Інші класифікації методів психології освіти.

Розділ ІІ. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 3. Психологія навчальної діяльності в закладах освіти: психологічні засади процесу навчання. Психологічна характеристика понять: учіння, научіння, навчальна діяльність, навчання. Психологія навчальної діяльності. Психологічна специфіка навчання дітей у дошкільному навчальному закладі. Психологія навчальної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Позашкільна освіта: психологія навчальної діяльності за різними напрямами позашкільної освіти. Психологія навчальної діяльності у закладах професійно-технічної освіти. Психологія навчальної діяльності у закладах вищої освіти. Освіта дорослих. Освітні моделі навчання дорослих. Психологія навчальної діяльності у закладах післядипломної освіти.

Тема 4. Психологічні засади процесу виховання, самовиховання, та перевиховання. Психологічна характеристика процесу виховання. Виховання як процес формування мотивів і форм поведінки дитини.

Закономірності та принципи виховання дітей дошкільного віку. Дитячий колектив та його виховні можливості. Основні концепції та моделі виховання в сім'ї. Типологія сучасних сімей. Порушення сімейного виховання. Стиль сімейного виховання та його вплив на розвиток дитини. Психологічні проблеми самовиховання. Співвідношення навчання, виховання і самовиховання. Виховання та перевиховання «важких» дітей. Зв'язок проблем виховання з кризовими явищами в розвитку.

Тема 5. Психологічні основи педагогічних технологій. Поняття «педагогічна технологія». Класифікація педагогічних технологій. Стислий аналіз основних педагогічних технологій (на вибір викладача в залежності від специфіки факультету). Технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання. Програмовані та інформаційно-комунікативні технології. Технології активізації та інтенсифікації навчальної діяльності учнів. Проблемні методи навчання. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання. Сутність та психолого-педагогічна ефективність використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Психологічна сутність проектного навчання. Гуманістично та особистісно зорієнтовані технології (особистісно-зорієнтоване розвивальне навчання. Технології вільної освіти та природо-відповідні технології.

Тема 6. Психологія педагогічної діяльності. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Психологічна структура педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності. Види діяльності вчителя. Психологічні особливості діяльності працівників професій «людина-людина». Психологічна характеристика суб'єкта педагогічної діяльності. Вимоги до професійної компетентності педагога. Педагогічна культура особистості педагога. Практична готовність педагога до професійної діяльності. Педагогічна майстерність як вершина професійного становлення педагога. Стилі педагогічної діяльності. Індивідуальні стилі педагогічної діяльності. Психологічний аналіз педагогічного спілкування. Взаємодія вчителя з учнями. Конфлікт у педагогічному спілкуванні. Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя. Психологічного клімат в колективі. Стрес в професійній діяльності. Професійні деформації особистості. Поняття успіху в професійній діяльності. Динаміка професійного успіху. Типології працівників освіти дорослих. Специфіка підготовки майбутнього викладача до роботи з дорослими.

Розділ ІІІ. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Тема 7. Психологія здобувачів освіти. Психологія здобувачів дошкільної освіти: загальні закономірності психічного розвитку дитини у дошкільні роки. Критерії психічного розвитку дітей від народження до шести років. Основні психологічні проблеми дошкільників. Соціально-психологічна адаптація дошкільників. Норми адаптаційного періоду дітей ясельної групи, дітей трьох років, дітей старшого дошкільного віку. Рівні адаптаційного періоду. Причини та наслідки дезадаптації дитини до дитячого садка.

Психологічний портрет «портрет» дезадаптованої дитини. Основні форми роботи психолога з дезадаптованими дітьми.
Психологія здобувачів шкільної освіти. Психологія молодшого школяра. Психологічна готовність дитини до школи. Етичні правила перевірки та повідомлення результатів готовності дитини до навчання у школі. Адаптація дитини до школи та мотивація навчання. Рівні адаптації першокласників до шкільного навчання. Чинники високої шкільної адаптації. Шкільна дезадаптація. Форми шкільної дезадаптації у молодших школярів. Мотивація навчання. Пізнавальні мотиви. Соціальні мотиви. Тривожність, агресивність та шкільні страхи молодших школярів. Довільність поведінки в молодшому шкільному віці. Довільність у сфері: емоційній; спілкування; поведінковій. Соціально-педагогічна занедбаність дитини: ознаки, рівень. Психологія підлітка. Психологічні труднощі підліткового віку. Особливості афективної та потребової сфери підлітків. Шкільна дезадаптація у підлітковому віці. Девіантна поведінка підлітків. Класифікацію видів девіантної поведінки. Психологія старшокласника (юнацького віку). Психологічні труднощі юнацького віку.
Психологія здобувачів вищої освіти. Студентство як соціально-вікова група. Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості. Навчально-професійна діяльність як провідна в студентському віці. Формування професійної спрямованості особистості студента. Розвиток «Я-концепції» як показника особистісного зростання і професійного становлення студента. Формування професійних та особистісних якостей майбутнього фахівця. Шляхи формування студентського колективу. Соціально-психологічні явища в студентській групі та їх вплив на особистість кожного студента. Проблема лідера та лідерства в студентській групі. Соціально-психологічний клімат у групі та його вплив на її працездатність.
Психологія здобувачів професійно-технічної освіти. Вибір професії. Класифікація професій. Психологія взаємодії суб’єкта і об’єкта професійної діяльності. Предмет праці в групі професій певного типу. Психологія спеціаліста. Основні особливості діяльності спеціаліста певного типу професії. Основні вимоги, що ставляться професією до працівника. Професійно важливі якості необхідні працівнику для успішної праці. Вікові категорії здобувачів професійно-технічної освіти відповідно до трьох ступенів професійно-технічної освіти. Цілі навчання та діяльності (їх специфіка). Соціально-психологічні умови суб’єктів навчальної діяльності. Морально-правова відповідальність здобувачів професійно-технічної освіти.
Психологія здобувачів післяпрофесійної освіти Дорослість як базова категорія андрагогіки. Дефініція «дорослий». Дорослість як період поступального розвитку людини, який є найбільш сприятливим для досягнення зрілості особистості. Розбіжності в поглядах на встановлення меж періодів дорослості. Акмеологічна характеристика періодів та стадій дорослості. Біологічні і соціальні показники стану дорослості. Психологічні чинники визначення дорослої людини.

Тема 8. Психологія педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти. Психологія особистості вихователя дошкільного закладу, вчителя загальноосвітнього закладу, педагога. Психологічна культура педагога. Професійно-значущі якості вчителя, вихователя, педагога. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей, які мають особливі освітні потреби. Професіограма педагога. Структурно-ієрархічна модель особистості вчителя. Професійний розвиток педагога. Поняття про професійну деформацію особистості. Прояви професійної деформації педагога. Явище емоційного вигорання у педагогічній діяльності: сутність, фази, засоби подолання. Психологія педагогічного колективу. Соціально-психологічний клімат колективу і його основні показники.

Розділ IV. ПСИХОЛОГІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 9. Психологічна безпека освітнього середовища. Психологічна характеристика безпеки освітнього середовища. Психологічний аспект безпеки освітнього середовища. Принципи безпечного освітнього середовища. Психологічні чинники безпечного освітнього середовища, їх характеристика. Захищеність в освітньому середовищі. Комфортність в освітньому середовищі. Задоволеність освітнім середовищем. Психотравмуючі ситуацій у навчальному процесі освітнього закладу; конфлікти у стосунках вчитель – учень, учень – учень, учень –батьки тощо; проблема адаптації в освітньому середовищі; атмосфера конкуренції між однолітками; надмірна вимогливість педагогів тощо. Протидії булінгу в закладах освіти. «Академічна доброчесність». Показники дотримання академічної доброчесності викладачами та здобувачами освіти. Форми відповідальності за порушення безпеки освітнього середовища та норм академічної доброчесності учасниками освітнього процесу у ЗВО.

Тема 10. Психологія безпечного освітнього простору в умовах спеціально організованого навчання, інклюзії. Інклюзія. Соціальна інклюзія. Інклюзія в освіті. Система освіти для дітей з обмеженими можливостями. Діти з особливими освітніми потребами. Категоріальність дітей з особливими потребами. Інклюзивна освіта: мета, завдання, функції, принципи, базові цінності. Інклюзивний навчальний заклад. Основні принципи інклюзивного навчання. Команда супроводу. Основні напрямки супроводу. Умови адаптації дитини до освітнього середовища. Психологічні загрози інклюзії. Психологічні умови безпечного інклюзивного навчання учнів з обмеженими можливостями здоров’я. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) дитини: індивідуальний курикулум. Психологія диференційованого викладання. Мінімізація заохочення проблемної поведінки та забезпечення безпеки. Ознаки небажаної поведінки. Поведінкове втручання. Ресурсна кімната. Психологічні рекомендації із супроводу та взаємодії з людиною з інвалідністю.

Політика дисципліни

З метою досягнення мети курсу викладач та студенти мають нести спільну відповідальність: неупереджене ставлення до позиції іншого; повага один до одного; диференційованість в оцінюванні знань та компетентностей здобувачів та формуванні висновків щодо успішності (приклади можливих бонусів при вивченні дисципліни: активна робота на занятті, виконання індивідуальних домашніх завдань тощо).

Відповідальність викладача:

- Дотримування правил корпоративної культури.
- Виконання вимог «Кодексу академічної доброчесності».
- Надання якісних знань і умінь, формування компетентностей, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків.
- Об'єктивно оцінювати знання студентів.

Відповідальність студентів:

- Виконання вимог «Кодексу академічної доброчесності».
- Активна участь в усіх видах робіт, які передбачені курсом «Психологія освіти». Недопустимість пропусків занять й запізнень на заняття. Обов'язкова участь в усіх видах контролю знань. Обов'язкова присутність і активна участь на всіх заняттях. Обов'язкове ведення конспектів лекційних та практичних занять. Обов'язкове виконання практичних завдань та завдань в межах самостійної роботи. Виконання практичних завдань до практичних занять є обов'язковим для допуску до підсумкових контрольних робот за темами розділів та підсумкового поточного тестування.
- Самостійне та добросовісне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю. Забороняється списування та плагіат практичних завдань, тестових чи контрольних завдань, передбачених курсом. Представлення роботи, що містить плагіат, оцінюється незадовільно і вимагає повторного виконання завдання.
- Недопустимість ведення аудіо- та відеозапису. Мобільні телефони та інші прилади мають бути переведені у беззвучний режим. Ноутбуки та планшети можуть використовуватись тільки з дозволу викладача для ведення конспектів, нотаток, роботи над практичним завданням або презентацією. Під час занять заборонене вживання їжі та напоїв, що містять алкоголь або інші психоактивні речовини.

Академічна доброчесність

Відповідно до Кодексу Академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка учасники освітнього процесу повинні: діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики; самостійно виконувати навчальні завдання; коректно покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності,

оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх із моральними та професійними нормам.

Система оцінювання та вимоги

Для поточного контролю знань, вмінь та навичок студентів використовуються: усне й письмове опитування; самоаналіз відповідей та виконання завдань; перевірка і оцінка практичних завдань для самостійної роботи; обговорення виконаних практичних завдань для самостійної роботи; підготовка презентацій, захист дослідницької роботи; поточні письмові роботи розділами курсу. Семестровий контроль

– залік.

Для підсумкового контролю знань у формі заліку використовується підсумкове одноразове тестування за курсом.

Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані Положенням СумДПУ імені А.С. Макаренка згідно національної та ECTS шкалі оцінювання. Поточний контроль і контроль самостійної роботи становить 100 балів, а саме:

- Поточний контроль – 45 б. (25 б. поточний контроль усних / письмових відповідей; 20 б. поточний контроль - письмові роботи за розділами курсу).
- Контроль самостійної роботи – 30 б. (20 б. – контроль самостійного опрацювання психодіагностичних методик (самодіагностика); 10 б. – контроль виконання ІНДЗ.

Підсумковий контроль (у формі залікового тестування) – 25 б.

Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	«Відмінно» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на високому рівні, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального.
82-89	«Дуже добре» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального.
74-81	«Добре» – навчальна діяльність якісна та відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без суттєвих

	пробілів, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки.
64-73	"Задовільно" – навчальна діяльність якісна та відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, але пробіли не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі види завдань виконані з помилками.
60-63	«Посередньо» – навчальна діяльність слабка та не відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні деякі пробіли, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	«Незадовільно» (з можливістю перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні суттєві пробіли, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального.
1-34	«Незадовільно» (без можливості перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає вимогам, теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки.

Розподіл балів, які отримують студенти для заліку

РОЗДІЛ 1		**РОЗДІЛ 2**				**РОЗДІЛ 3**		**РОЗДІЛ 4**		**Разом**	**Сума**
Т. 1.	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8	Т. 9	Т. 10		
Поточний контроль											
3	2	3	2	2	3	2	3	3	2	25	**25 б.**
Письмова робота по Р. 1										5 б.	**20 б.**
Письмова робота по Р. 2										5 б.	
Письмова робота по Р. 3										5 б.	
Письмова робота по Р. 4										5 б.	
Контроль самостійної роботи											
Психодіагностична робота по Р. 1										5 б.	**30 б.**
Психодіагностична робота по Р. 2										5 б.	
Психодіагностична робота по Р. 3										5 б.	
Психодіагностична робота по Р. 4										5 б.	
ІНДЗ										10 б.	
Підсумковий контроль (у формі заліку)											

Підсумковий тестовий контроль за розділами курсу (залікове тестування) – 25 б.	25 б.	**25 б.**
Всього:	**100 балів**	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	**A**	відмінно
82-89	**B**	добре
74-81	**C**	
64-73	**D**	задовільно
60-63	**E**	
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

ОСНОВНІ

1. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2010. – 88 с. http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1741/1/Вікова%20та%20педагогічна%20психологія.pdf
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посібник. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/412009.pdf
3. Виноградова В.Є., Юрченко В.І. Психологія вищої освіти: теоретичні та практичні аспекти: Навч. посіб. / В.Є. Виноградова, В.І. Юрченко. – Київ: «Каравела», 2019. – 308 с. http://caravela.kiev.ua/files/file/01_sochial_human/44_obklad_block_yurchenko_p syh_high_school_2019.pdf
4. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с. http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/3395f560712b4b3e968fc6e47d3e 2687.pdf
5. Євтух М.Б. Педагогічна психологія: Підручник / М.Б. Євтух, Е.В. Лузік, Н.В. Ладогубець, Т.В. Ільїна. – К.: КондорВидавництво, 2015. – 420 с. http://lib.khnu.km.ua/fond/NOV/new09_2016/452863.pdf
6. Сергеєва Л.М., Софій Н.З. Якісна професійно-технічна освіта – соціально вразливій молоді: Навчально-методичний посібник / За ред. Л.М. Сергеєвої. – К.: Арт Економі, 2012. – 168 с.

7. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2006. – 520 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/417343.pdf
8. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник.- 4-те вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2014. – 360 с. https://core.ac.uk/download/pdf/33688061.pdf
9. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
10. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К.М. – [2–ге вид., доп.]. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. – 170 с.
11. Токарева Н.М. Основи педагогічної психології: навчально-методичний посібник / Н.М. Токарева – Кривий Ріг, 2013 – 223 с http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/1758/1/пед.пс.pdf
12. Шевців З.М. Основи інклюзивноїпедагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. – 264 с.

ДОДАТКОВІ

1. Грень Л.М. Сучасна освіта України: державно управлінський аспект: монографія / Л.М. Грень, С.А. Вавренюк, П.І. Алієва. – Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2021. – 238 с.
2. Дубасенюк О.А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. – 367 с. http://eprints.zu.edu.ua/29346/1/монографія_2005.pdf
3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор- укладач Н.П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 176 с. https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Navolokova_Enciclopedia.pdf
4. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 108 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. URL: http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf
6. Рекомендації студентам щодо активного навчання в умовах онлайн-освіти: навч.-метод. посіб. / Базиленко А.К., Іванова І.Б., Кириленко В.Г., Кондукоцова Н.В. — К.: Університет «Україна», 2020. — 85 с.
7. Мельник І. С. Педагогічна психологія: дошкільний вік. Навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 128 с.
8. Психологічна безпека особистості: міжнародна колективна монографія / за заг. ред. І.В. Волженцевої. – Переяслав (Київ. обл.), 2020. 550 с.
9. Психолого-педагогічні технології відбору учнівської молоді до вищих навчальних закладів педагогічного профілю: монографія / [Єгорова Є.В, Заєць І.В., Ігнатович О.М., Кобченко В.І., Литвинова Н.І., Марченко І.Б., Мерзлякова О.Л., Синявський В.В., Шевенко А.М., Татаурова-Осика Г.П.,

за ред. О.М. Ігнатович] – К.: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2016. – 487 с.
10. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичнийпосібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А.
– К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с.
11. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія: Актуальні студії сучасних українських учених: навч. посібник. – Дрогобич: Посвіт, 2014. – 152 с. http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/348/1/Карпенко%20Є.%20вікова.pdf
12. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивнаосвіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К.: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с.
13. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. – 200 с. http://lib.iitta.gov.ua/1651/1/Кокун_Моногр_12.pdf
14. Коцан І.Я., Ложкін Г.В., Мушкевич М.І. Психологія здоров'я людини/ За ред. І.Я. Коцана.– Луцьк: РВВ ―Вежа: Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.
15. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: [монографія] / авт. кол.: Лук'янова Л.Б., Сігаєва Л.Є., Аніщенко О.В., Зінченко С.В., Баніт О.В., Лапаєнко С.В., Василенко О.В. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 272 с.
16. Сучасні соціальні технології в освіті : Колективна монографія / [[кол.авт.] за заг. ред. Наталії Сейко]. – Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2018. – 332 с.
17. Цюман Т.П., Бойчук Н.І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т.П. – К.,2018. – 56 с.
18. Щербакова І. М. Роль освіти у подоланні духовної кризи особистості / І. М. Щербакова// Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2010. – Випуск 42. – С. 460- 467.
19. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. / І.М. Щербакова, Г.А. Стадник. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 324 с.
20. Shcherbakova Iryna. Education for children with special educational needs amid the pandemic / Shcherbakova Iryna, Kharchenko Tamara, Yarkova Adelina // Actual trends of modern scientific research. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2021. Pp. 362-365. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/06/ACTUAL-TRENDS-OF- MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-6-8.06.2021.pdf#page=362
21. Shcherbakova I. Psychological factors of conflicts in the «teacher – teacher» system / Shcherbakova I., Makotrenko A. // Science and education: problems,

prospects and innovations. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 90-95. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/06/SCIENCE-AND-EDUCATION-PROBLEMS-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-23-25.06.21.pdf#page=90

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. http://elkniga.info/book_273.html
2. http://info-library.com.ua/books-text-3027.html
3. http://www.mokin.com.ua/files/articles/62/61/mond.pdf
4. http://politics.ellib.org.ua/pages-1109.html
5. http://studopedia.com.ua/1_127713_tema--metodologiya- naukovih-doslidzhen.html

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Нормативні документи МОН України.
2. Посібники та підручники з психології.
3. Словники та енциклопедії з психології.
4. Мультимедійні презентації.
5. Аудіо та відео наочність.
6. Зображувальна наочність: схеми, таблиці.
7. Елементи дистанційного навчання.
8. Сценарії ділових та рольових ігор.
9. Роздатковий матеріал з психодіагностичних методик.

Тестові завдання для комп’ютерного контролю.